

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika
fanlari ilmiy tadqiqot instituti

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2021
maxsus son

DJURAYEV Risbay
Bosh muharrir

Jurnal 2001 yildan nashr qilina
boshlangan.

O'z MAAdan 2007 yil 3-yanvarda № 0101-tartib raqami bilan
qayta po'yxatdan o'tgan.

Jurnalda e'lon qilingan
maqolalardan iqtibos keltiril-
ganda «Uzluksiz ta'lim»
jurnalidan olinganligi ko'rsa-
tilishi lozim.

Tahrir hay'ati:

Sherzod SHERMATOV
Uzoqboy BEGIMQULOV
Alisher UMAROV
Nargiza RAXMANQULOVA
Nodira EGAMBERDIYEVA
Xolboy IBRAGIMOV
Shavkat QURBONOV
Roxatoy SAFAROVA
Islom ZOKIROV
Dono G'ANIYEVA
Lobar QARAXANOVA

Tahririyat manzili:

100027, Toshkent sh.,
Furqat ko'chasi,
174-uy.

O'zPFITI

Tel.: (71)-245-92-34

(93)-503-52-07

e-mail: uzluksiztalim_jurnal@mail.ru
liya_2305@mail.ru

- 3 **B. B. Sobirov**
Pedagog kadrlarning umummadaniy kompetensiya modelini takomillashtirish prinsiplari
- 9 **Sh. A. Abdullayeva**
Oliy ta'lim didaktikasida zamonaviy ta'lim trendlarining ilmiy-metodik yo'nalganligi
- 15 **F. A. Abdullayev**
Ta'lim sifatini boshqarishda axborot xizmatini tashkil qilish bo'yicha xorij tajribalar
- 22 **S. T. Ruzmetova**
Talabalar bilimi transformatsiyasida raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasining dolzarbligi
- 28 **L. I. Suvonova**
Steam texnologiyalari mohiyati va ularni oliy ta'limda qo'llash tamoyillari
- 34 **F. Yuldashev**
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim o'zlashtirishini diagnostika qilish: amaliyot va monitoring
- 38 **G. Abilova**
Oliy ta'lim muassasalarida vebinarlarni tashkil etishning samarali ko'rsatkichlari
- 42 **Sh. A. Tadjibayeva**
Pedagogik jamoada ixtilof va nizolarning paydo bo'lish sabablarini aniqlash
- 47 **O. O. Davulov**
Texnika oliy ta'lim muassasalarida talabalarining jismoniy sifatlarini differensial metodikalar asosida rivojlantirish
- 51 **D. Z. Usmonova**
Boshlang'ich sinf o'quvchilari kompetensiyalarining rivojlanishini xalqaro baholash dasturlaridan foydalanish asosida kuzatish
- 59 **I. R. Jo'raeva**
Umumiy o'rta ta'lim maktab o'qituvchilarning umummadaniy kompetensiyalarini diagnostika qilish
- 62 **E. E. Xurramov**
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kasbiy faoliyatga tayyorlashda sifat bosqichlaridan foydalanish
- 66 **M. Aminova**
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv faoliyatlarini loyih metodlari asosida tashkil qilish
- 72 **S. A. Axmedova**
Fan, ishlab chiqarish va texnologiyalar intergratsiyalashuvini ta'minlash jarayonida bo'lajak mutaxassislarining kasbiy salohiyatini rivojlantirishda sport kouchingining ahamiyati
- 77 **O. O. Sirojov**
Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining valeologik kompetentligini amaliy metodlar yordamida rivojlantirish
- 82 **X. K. Rashidov**
Jismoniy chiniqtiruvchi mashqlar yordamida oilalarda ma'naviy-axloqiy muhitni barqarorlashtirish
- 86 **И. П. Батурашвеев**
Модель воспитания в педагогических вузах и её внедрение
- 92 **Д. Истамова**
Развитие прагматических компетенций у будущих педагогов
- 98 **Х. С. Раимова**
Организация работы по физической культуре и женским спортом в педагогических вузах
- 105 **М. Г. Арунова**
Применение коллаборативных проектов на занятиях по русской литературе
- 112 **И. А. Алимова**
Требование к постановке вопроса совершенствования системы обучения теории и практическим умениям будущих учителей русского языка
- 117 **У. К. Турдыев**
Педагогические условия применения образовательных технологий по физической культуре

BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA SIFAT BOSQICHLARIDAN FOYDALANISH

E.E.XURRAMOV,

Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Maqolada bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisining kelgusidagi kasbiy pedagogik faoliyatini tashkil qilish, uning o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish ko'nikma va malakalari tarkib toptirish, pedagogik texnologiyalarni qo'llay olish mahorati haqida fikr yuritilgan.

Tayanch tushunchalar: ko'nikma, malaka, pedagogik texnologiya, mahorat, bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisi, kasbiy pedagogik faoliyat, tanqidiy tahlil.

В статье рассматриваются вопросы организации будущей профессиональной педагогической деятельности будущего учителя физической культуры, формирования умений и компетенций к критическому анализу собственной деятельности, умения использовать педагогические технологии.

Основные понятия: умения, квалификация, педагогическая технология, умения, будущий учитель физкультуры, профессионально-педагогическая деятельность, критический анализ.

The article discusses the issues of organizing the future professional pedagogical activity of the future physical culture teacher; the formation of skills and competencies for a critical analysis of their own activities, the ability to use pedagogical technologies.

Key words: skills, qualifications, pedagogical technology, skills, future physical education teacher, professional pedagogical activity, critical analysis.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchisining kelgusidagi kasbiy pedagogik faoliyatga qay darajada tayyorligini baholash uchun uning o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish ko'nikma va malakalari tarkib topganligi, faoliyatida innovatsiyalarni, pedagogik texnologiyalarni qo'llay olish mahoratiga egaligi, tajriba-sinov ishlari rejasini va dasturini tuzishi va uni amalga oshirish malakasiga egaligi, o'zidan boshqa tadqiqotchi pedagoglar tajribalarini tahlil qilib, uni amaliyotda qo'llay olishi, fikr va tajriba almashib, metodik yordam ko'rsata olishi, mualliflik konsepsiyalarini yarata olish mahoratiga egaligi, ziddiyatlar oldini olish, pedagogik vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qila olishiga e'tibor qaratish lozim.

Jismoniy tarbiya o'qituvchisi kasbiy pedagogik faoliyatining ilmiy-metodik ta'minlanishi muhim ahamiyatga ega. Pedagogik jamoaning innovatsion salohiyati ta'lim tizimi ko'lamida innovatsion g'oyalari, loyihalari, texnologiyalarni joriy qilishda va ularni rivojlantirishda namoyon bo'ladi.

O'qituvchilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash bir necha bosqichda amalga oshirilib, uzoq davom etadigan jarayon hisoblanadi.

1-bosqich: Kasbiy pedagogik faoliyatga psixologik jihatdan tayyorgarlik bosqichi. Buning uchun o'qituvchi didaktik prinsiplardan quyidagilarni bilishi kerak:

Mutanosiblik prinsipi - pedagogik ko'nikmalarni egallashga ehtiyoj bilan o'z faoliyatini o'zgartirishga ehtiyoj o'rtasidagi mutanosiblik.

Ijodiyot prinsipi - pedagogik jarayonda ob'ekt bilan sub'ektning birgalikdagi ijodiyoti.

Vaziyatdan chiqib olish - yangi, shu davrgacha ma'lum bo'lmagan vaziyatlardan chiqib ketish.

2-bosqich: Psixologik-pedagogik bilimlarni va pedagogik mahoratni shakllantirish bosqichi. Bunda: ijodiy faoliyat texnologiyasini egallash; avval egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni yangi vaziyatlarga ko'chirib olish; asosiy yoki bosh muammolarni ajrata olish; ob'ektning yangi funksiyalarini ko'ra bilish; maqbul yechimlarni topa olish; o'z-o'zini va o'z faoliyatini tasniflay olish ko'nikma va malakalari shakllantiriladi.

Bakalavr va magistrantlarning pedagogik faoliyatga ilmiy-uslubiy jihatdan tayyorgarligini takomillashtirish uchun muammoli, maqsadli, mualliflik, axborot texnologiyalari, pedagogik texnologiyalarni o'rganish, masofadan o'qitish kabi kurslarini tashkil etish maqsadga muvofiq.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash texnologiyalarini takomillashtirish maqsadida talabalar va magistrantlar o'taydigan pedagogik amaliyot monitoringini olib borish lozim. Pedagogik amaliyotning sifat-samaradorligini aniqlash uchun ichki va tashqi nazoratni bir vaqtda olib borish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Ichki nazorat maktab rahbariyati va metod birlashma tomonidan amaliyotni o'tagan 4-bosqich talabalari va 2-bosqich magistrantlari uchun mutaxassislik kafedrasi bilan hamkorlikda metodbirlashma seminarining ilmiy xulosasini berilishi kuzda tutiladi. Bunda pedagogik amaliyot o'tagan talaba va magistrant innovatsiyalarning qo'llanilishini amalda namoyish etishi, jismoniy tarbiyadan amaliyot dasturini amalga oshirish jarayoni nazorat qilinadi. O'tkazilgan pedagogik so'rovlar, tajriba-sinovlar, ilmiy tadqiqotlarning yakuni sifatida bugun pedagogika oliy ta'lim muassasalarida ta'lim olayotgan talaba va magistrantlar, umumta'lim maktablaridagi jismoniy tarbiya o'qituvchilarining innovatsion faoliyatga bo'lgan

munosabati, ushbu faoliyatni tashkil qilish qobiliyati o'rganildi. Bunda barcha ijtimoiy-pedagogik talablarni to'g'ri tushunadigan, pedagogik faoliyatning barcha muammoli masalalarini yangi uslubda yechishga tayyor, o'zi o'qitadigan o'quv predmeti bo'yicha chuqur bilimga ega, o'z ustida muntazam ishlaydigan va innovatsion faoliyatni rejalashtiradigan o'qituvchilar pedagogik jamoaning salmoqli qismini tashkil etishi aniqlandi. Biroq, ayrim o'qituvchilarda yetarli ijtimoiy-siyosiy va jamoat ishlari uchun faollik mavjud emasligi, ijodiy yangilikka kam intiladigan, ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirish uchun harakat qilishda sustlik qiluvchi o'qituvchilar ham borligi aniqlandi. Tajriba va motivatsiyaning yetarli darajada shakllanmaganligi ko'pchilik holatlarda yangi g'oyalarni joriy etishga jiddiy to'siq bo'lib qolayotganligi aniqlandi. Yangilikka befarq, tayyor materialdan foydalanuvchi, qiyinchilikka bardosh berishni istamaydigan, o'z fanlari va ta'lim-tarbiya ishlari bo'yicha yuzaki ma'lumotga ega, shaxsiy malakalarini oshirishni va o'z-o'zini tarbiyalashni har doim ham istamaydigan, nazariy bilim va kasb mahorati ustida ishlashi lozim bo'lgan o'qituvchilar ham pedagogik jamoalarda faoliyat yuritishmoqda.

Anketa so'rovlarida qatnashgan 67 foiz o'qituvchi faoliyatini yangilash jarayonida ichki va tashqi omillar ta'siri juda katta ekanligini ko'rsatishdi. Ichki omillarga pedagogning motivatsiyasi, mas'uliyatni his qila olishi, mehnatsevarligi, o'z ishi natijasini nazorat qilish malakasining mavjudligi, o'zining qadriyatlariga tayanishi, bajarayotgan ishga bo'lgan ishonchi kabi omillarni 56 foiz o'qituvchi kiritgan bo'lsa, tashqi omillar, pedagogik jamoa salohiyati, ilmiy-metodik va uslubiy manbalar, qo'llanmalar mavjudligi va sifati, tashqi motivatsiya (insonni o'z ishida erishgan muvaffaqiyatlarini boshqa odamlar tomonidan e'tirof etilishini istashi, shaxsiy fazilatlarini, layoqati va qadriyatlarining o'zga kishilar yoki uning uchun ahamiyati bo'lgan guruh tomonidan tan olinishiga erishish istagi), vositali motivatsiya (maosh, mukofot, tashakkurnoma va boshqalar bilan taqdirlanish istagi), ilg'or tajribalarni o'rganish uchun shart-sharoit mavjudligi, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish malakasiga egaligi va boshqa ko'plab omillarni 73 foiz o'qituvchi belgiladi.

Kelajakdagi hayotini samarali kechishi uchun pedagog ongli tarzda qayta o'z faoliyatini tashkil etadi va buning uchun ta'lim jarayoni imkoniyatlaridan foydalanadi. Ayniqsa, bu jarayon talabalik davri, yoshlik davri, ayni ushbu jarayonni yo'lga qo'yish uchun muhim bosqich davri hisoblanadi. Ushbu konsepsiyaning keyingi g'oyasi pedagogik sub'ektivlikni rivojlanishi bilan bog'liq:

talaba "o'rganuvchi", "o'quvchi", "o'qitadigan" pozitsiya orqali o'tadi.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, radio va televidenie eshittirishlari va ko'rsatuvlari o'qituvchilar faoliyatini yangilashda va takomillashtirishda o'ziga xos vosita hisoblanadi. Ammo butungi kunda ommaviy axborot vositalaridagi o'quv ko'rsatuvlari sonining kamligi va saviyasi zamon talablariga javob bera olmaydi. Pedagogik jarayonda innovatsion faoliyatga tayyorlashning muhim xususiyati unga izchillik bilan yondashuvda namoyon bo'ladi.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlashda talaba va magistrantlar faoliyatini yangilashga yo'naltirilgan muayyan shart-sharoitlarni yaratish, jismoniy tarbiya o'qituvchilari orasida pedagogik jarayonga yangilik kiritishning mohiyatini ochib berishga qaratilgan maxsus o'quv seminarlarini tashkil etish, ta'lim jarayoniga yangiliklarni tatbiq etishning ilmiy asoslarini puxta o'zlashtirilishiga erishish, ta'lim-tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishga nisbatan ijodiy yondashuv malakalarini shakllantirish, ijodiy ishlash borasidagi mahoratini oshirish va o'quv faoliyati samaradorligini ta'minlash talab etiladi.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining kelgusidagi faoliyatini tashkil etishga yo'naltiruvchi va muhim qo'llanma bo'la oladigan manba yaratilishini davr taqozo etmoqda.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlashda quyidagilarga e'tibor qaratilishi lozim:

bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini ilg'or pedagogik texnologiya, innovatsiya, innovatsion ta'lim nazariyasi, uning mohiyati, pedagogik faoliyatni loyihalash borasidagi bilimlarni o'zlashtirishiga erishish;

talabalarda texnik vositalar va axborot texnologiyalari xizmatidan samarali foydalanish borasidagi amaliy ko'nikma va malakalarni hosil qilish;

ularda tahsil oluvchilar jamoasi bilan muvaffaqiyatli muloqotni tashkil etish, pedagogik faoliyatga nisbatan ijodiy yondashuvni shakllantirish;

psixologik-pedagogik vaziyatlarni baholay olish va ularga mutanosib xatti-harakatni tashkil etish malakalarini shakllantirish;

pedagogik faoliyat mazmuni, ko'lami va samaradorligini oshirish vositalarini ko'rsatish va jismoniy tarbiya o'qituvchisining raqobatbardoshlik sifatleri haqida ma'lumot berish;

jismoniy tarbiya fani bo'yicha tashkil etiladigan mashg'ulotlar loyihasi ishlab chiqish, tahsil oluvchilar faoliyatini nazorat qilish, nazariy bilim, amaliy ko'nikma

va malakalarini baholash hamda ta'lim jarayonining samaradorligini aniqlashga imkon beruvchi dasturlarni ishlab chiqish kerak.

Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari maktab manfaatlarini shaxsiy qiziqishlari bilan muvofiqlashtira olishi lozim.

Shunday qilib, innovatsion faoliyatga tayyorlashda pedagoglarning psixologik tayyorgarligi, ularning shaxsiy imkoniyatlarini namoyish etishga yo'naltirish muhim ahamiyatga ega bo'lganligi sababli bu tadbirlar pedagogika oliygohlarida bakalavriatura va magistratura bosqichlaridayoq amalga oshirilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" Qonuni. - T.;2020, 23 sentyabr/ <https://lex.uz/docs/5013007>.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni/ <https://lex.uz/docs/4545884>.

3. Popkin, Helen. FarmVille invades the real world, MSNBC ,June 1, 2021.-P.-78.

4. Stuart, Keith. 3D games enter a new generation, London: the Guardian, 19 September 2021.-P.93.